



Avid Afkhami

Romantisera eller fördöma

– en schysst rapport om medias bild av
våldet i Göteborg i juni 2001

Augusti 2001

SVENSK HANDEL



INNEHÅLLSFÖRTECKNING

<i>Förord</i>	3
<i>Inledning</i>	4
<i>Ledarsidan – vad säger tidningens egen policy?</i>	5
<i>Nyhetsrapporteringen - hur skildras verkligheten och hur förs debatten?</i>	10
<i>Slutord</i>	20
<i>Bilaga: fakta</i>	21

FÖRORD

Svensk Handel ger ut denna genomgång, *Romantisera eller fördöma. En schysst rapport om medias bild av våldet i Göteborg i juni 2001*, av två skäl. Dels driver vi frihandel som idé – det är därför vi i två tidigare rapporter granskat frihandelsmotståndet, **”Från Lutherhjälpen till skyltfönsterkrossare - En kartläggning av frihandelsmotståndet”** och **”Har frihandelsovännerna något stöd?”**. Dels orsakade en del frihandelsmotståndare skador på medlemsföretag, butiker och personal i Göteborg genom gatustenkastning, anlagda bränder, hotfullt uppträdande och allmän vandalisering.

Rapporten har på Svensk Handels uppdrag författats av Avid Afkhami. Fyra tidningar har valts ut, Aftonbladet, Expressen, GT-Expressen och Göteborgs-Posten. Urvalet är inte heltäckande och gör inte anspråk på representativitet för alla medier. Men det är representativt för fyra tongivande tidningar, varav två från Göteborg och tillsammans med en upplaga kring en miljon exemplar per dag.

Rapportförfattaren skriver i sitt slutord bland annat:

”Media borde inte på bekostnad av den granskande journalistiken och den öppna samhällsdebatten agera som reklampelare för våldsextremister och deras åsikter. Detta kan visa sig vara dyrbart för den öppna dialogen. Våld som uttryckssätt är inte acceptabelt i ett rättssamhälle. Lika lite är det rimligt att ge utrymme i pressen åt åsikter utifrån mängden våld som de förknippas med.”

Är inte detta självklarheter? Dessvärre inte. Tidningen Expressens kommentarer och rapportering förefaller har varit överslätande och otydliga. Ibland kunde läsaren få intrycket att strävan efter att förstå våldsdemonstranterna var mindre fråga om en socialpsykologisk analys och mer resultatet av ett eget ideologiskt famlande.

Kanske är denna bild felaktig. Men det är bättre att stämma i bäcken än i ån. Nya Göteborgskravaller är inte önskvärda. Inte heller nya reportage och kommentarer som ger intrycket att likställa förövaren med offret med motiveringen att det är viktigt att bättre förstå den förra.

Stockholm i augusti 2001

SVENSK HANDEL



Carl-Johan Westholm
VD

INLEDNING

Under de senaste åren har den mediala uppmärksamheten på politiskt våld varit relativt stor. När det nynazistiska och fascistiska våldet trappades upp i våra städer fördömde flera stora tidningar på löpsedlar och i ambitiösa artikelserier våldsverkarna och deras metoder.¹ Bilden var då mycket klar – våldet hör inte hemma i vårt samhälle och vi vill inte se det på våra gator och torg.

Händelserna i samband med EU-toppmötet i Göteborg, där yrkesdemonstranter och dess svansar brukade samma metoder som de grupper tidningarna tidigare tagit ställning mot, väcker frågor om medias bild av händelserna. Är medias bild av våldsamheterna i Göteborg och deras ställningstagande mot våldet två år senare lika klart uttalad som i det tidigare fallet?

Både tidningarnas egna policys, som presenteras på deras ledarsidor, och nyhetsrapporteringen på övriga tidningssidor behöver studeras för att ge en bild av hur media skildrade, och själv förhöll sig till våldet på Göteborgs gator. Har de undersökta tidningarna flyttat sig från tidigare våldsfördömande ställningstaganden? Är tidningarnas policy konsekvent emot våldet som sådant, och finns det tecken i nyhetsrapporteringen som tyder på att inställningen till våld är beroende av omständigheterna?

Rapporten söker svaren genom att ställa följande frågor till det studerade materialet. Hur beskriver media våldet och våldsverkarna som tog över Göteborgs gator? Fördöms våldet lika kraftfullt som tidigare? Ställer sig skribenterna likgiltiga eller förekommer det till och med romantisering eller hyllningar av våldet och dess utövare? Vem ges av media skulden för våldet och förstörelsen på gatorna? Är nyhetsrapporteringen allsidig i samband med toppmötet? Vems perspektiv är det som skildras? Vilka får komma till tals? Förändras bilden under tiden?

Underlag för en kritisk granskning av globaliseringsmotståndarna har det funnits gott om. Media kunde under våren ta del av kartläggningar och granskningar av det nationella och det internationella frihandelsmotståndet². Också en granskning av svenska massmediers rapportering om det organiserade frihandelsmotståndet i Sverige gjordes under våren.³

Här undersöks rapporteringen av de våldsamma upploppen och kravallerna i samband med toppmötet i Göteborg i juni 2001 hos Aftonbladet (ob s), Expressen (lib), Göteborgs-Tidningen/Expressen (lib) och Göteborgs-Posten (lib).

Den 14-16 juni pågick dels toppmötet mellan EU och USA (14/6) och dels det europeiska ministertoppmötet (15/6 -16/6). Undersökningen omfattar 21 dagar från den 6 till den 27 juni. Vad gäller frågan om huruvida mediabilden förändrats under perioden har artiklarna indelats i tre grupper: före (6/6-13/6), under (14/6-16/6) och efter (17/6-27/6) de våldsamma händelserna. Uppemot 200 osignerade och signerade artiklar publicerade under denna period har studerats.

¹ Gerdin, Anders; Berner, Joachim; Thorsell, Staffan; Svegfors, Mats: "Hoten mot rättsstaten", Aftonbladet, Dagens Nyheter, Expressen, Svenska Dagbladet, Första sidan, 991130.

² Bl.a. Svensk Handels rapport av Norberg, Johan; Röttorp Werenfels Paula: "Från Lutherhjälpen till skyltfönsterkrossare – en kartläggning av frihandelsmotståndet", Svensk Handel, mars 2001.

³ Heimersson, Staffan: "Attac utan motstånd En studie i lämmeljournalistik", Näringslivets MediaInstitut, 10 maj 2001.

LEDARSIDAN – VAD SÄGER TIDNINGENS EGEN POLICY?

Ledarsidan kan ses som plattformen för tidningens egna ställningstaganden. Ledarsidan anger tidningens policy. Då ledarsidorna tidigare på ett klart och tydligt sätt fördömt våldsverkare och deras metoder kan vi förvänta oss att så även sker i samband med Göteborgskravallerna. Hur argumenterar ledarsidorna kring händelserna i Göteborg? Är de fördömande? Vem ges skulden för våldsamheterna? Vems perspektiv dominerar?

Eftersom det inte har gått att konstatera några tydliga förändringar i ledarsidornas inställning över tiden presenteras artiklarna utan kronologisk gruppering. Med ledarsida avses både osignerade ledare och signerade kolumner.

AFTONBLADETS Jesper Bengtsson undrar den 16 juni *”varför hindrade man inte de maskerade från att medverka? Hur kan de fortsätta vara så förstående mot vandalerna?”*⁴ och två dagar efteråt undrar Helle Klein *”Varför tilläts våldsverkarna gå med i helgens demonstrationståg? Man skanderar icke-våld men gör inget för att mota bort de beväpnade.”*⁵

Vad gäller ordningsmakten säger Bengtsson att *”polisen inte använde övervåld innan de första stenarna kastades”*⁶, kan tolkas att polisen använt sig av övervåld efter att de första stenarna grävdes upp och kastades. Helle Klein konstaterar i sin ledarartikel att *”Det upptrappade våldet skapar ingen bra poliskår”*⁷ samt att det endast blir *”dräggan, för såna finns bland poliser”*⁸, som orkar jobba kvar i kåren.

*”Hur kan man jubla när man ser en människa skadas.”*⁹ undrar Jesper Bengtsson när en grupp fredliga demonstranter klappar händerna då 100 maskerade ungdomar slänger gatstenar på tio polismän. Bengtsson påpekar också att *”Här måste rättsstaten visa sin styrka”* vad gäller polisens agerande och att *”alla anklagelser om brottsliga handlingar måste utredas.”*¹⁰

Johan Lindahl är i sin artikel övertygad om att ett förbud i lag mot maskering i demonstrationståg *”hotar demokratin”*¹¹ och anser att arrangörerna måste ta ansvar för demonstrationernas genomförande genom att *”vägra acceptera maskerade och beväpnade demonstranter i leden.”*¹²

Aftonbladets ledarsida fördömer våldet. Skulden för våldsamheterna läggs dock mer på de fredliga demonstranter som tillät våldsverkare i sina demonstrationståg än på dem som de facto utförde våldsdåden. Ledarsidan undviker att argumentera utifrån någon särskild grupps perspektiv utan talar hellre om samhället och demokratin i stort.

Expressens Eric Erfors skriver i sin ledarartikel den 16 juni: *”Vem tror att stenar som kan döda slutar hagla, bara polisen lagt ner sina sköldar? Jag anser att demonstrationsledningarna och de tusentals andra i marschen från Götaplatsen har ett ansvar.”*¹³ och fortsätter med att *”Det finns fler än stenkastarna att fördöma”*¹⁴ och att *”för fina, icke-våldspredikande ungdomar är ansvaret alltid någon annans: oprofessionella poliser, en liten grupp våldsverkare, EU:s, mediernas osv.”*¹⁵

⁴ Bengtsson, Jesper: ”Idioterna tog över Göteborgs gator”, Aftonbladet, 010616.

⁵ Klein, Helle: ”Sorg över Göteborg”, Aftonbladet, 010618.

⁶ Bengtsson, Jesper: ”Idioterna tog över Göteborgs gator”, Aftonbladet, 010616.

⁷ Klein, Helle: ”Sorg över Göteborg”, Aftonbladet, 010618.

⁸ Klein, Helle: ”Sorg över Göteborg”, Aftonbladet, 010618.

⁹ Bengtsson, Jesper: ”Proportionerna blev fel i Göteborg”, Aftonbladet, 010621.

¹⁰ Bengtsson, Jesper: ”Proportionerna blev fel i Göteborg”, Aftonbladet, 010621.

¹¹ Lindahl, Johan: ”Lagstiftning är inte rätt väg”, Aftonbladet, 010620.

¹² Lindahl, Johan: ”Lagstiftning är inte rätt väg”, Aftonbladet, 010620.

¹³ Erfors, Eric: Slaget om Göteborg”, Expressen, 010616.

¹⁴ Erfors, Eric: Slaget om Göteborg”, Expressen, 010616.

¹⁵ Erfors, Eric: Slaget om Göteborg”, Expressen, 010616.

Joachim Berner konstaterar att *"Efter veckor och månader av upptrappning smäller det."*¹⁶ och att *"våld föder tyvärr våld. Det är fel väg att gå."*¹⁷ syftande på önskemål från allmänheten om hårdare tag från statens sida mot våldet. Berner skriver också att *"Vem som kastade första stenen är ointressant."*¹⁸ och menar på att det allvarliga med kravallerna är *"att ett antal rötägg hindrar dialog."*¹⁹ samt att *"Vandalerna – utan politisk agenda – hotar nu att hindra detta."*²⁰ Det som anses vara det elementära med kravallerna är att finna *"de verkliga orsakerna till våldet?"*²¹ Slutligen konstateras det kort och gott att *"Snart smäller det igen – tyvärr."*²²

Ledarredaktionen väljer att fortsätta med att *"försöka förstå varför toppmöteskravallerna överhuvudtaget äger rum"*²³ och säger att *"Tårgas, tågstopp vid gränserna och vattenkanoner kommer inte att räcka för att stoppa de allt våldsammare upploppen. Vi måste också våga fråga varför."*²⁴ samt att det är *"viktigt att den journalistik som försöker beskriva dem inte förenklar utan försöker förstå."*²⁵ och att *"Vi måste tvärtom försöka finna djupare förklaringar och insikter för att därigenom förhindra än djupare konflikter på våra gator och torg"*²⁶ Joachim Berner anser att *"Vi måste ge en kompletterande bild, bland annat genom att se från mer än ett håll."*²⁷ eftersom det annars *"vore oschysst."*²⁸

I Joachim Berners uttalande om det 'oschyssta' kan vi se fröet till Expressens nya så kallade 'schyssta' policy.²⁹

I fråga om polisens insatser skriver tidningen att *"Om det fanns skäl för de till livet hotade poliserna att avlossa skott mot den 19-årige demonstranten är för tidigt att säga. Att skjuta i magen finns det däremot inte skäl till."*³⁰ och att *"i kriget mellan extrema rörelser och staten vinner alltid staten – till det pris som den skjutne mannen fick betala."*³¹ Ledarredaktionen skriver att våld visserligen är oacceptabelt men att *"våld har alltid en mening – det gäller bara att hitta den. I EU/kapitalism/globaliserings-motståndarnas fall är det svårt eftersom de är så förtegrna. Men man kan tolka våldsanvändningen som en perverterad ersättning för den offentlighet som EU saknar. Toppmöten är provocerande."*³² Det kan alltså vara så att slutna EU-toppmöten i sig framkallar våldet, tycks tidningen säga.

*"Det är naturligtvis förkastligt att kasta gatsten på polis."*³³ konstaterar PM Nilsson *"Men den unge mannen är inte bara en stenkastare, han är också en människa med namn, nära och kära, med ett förflutet och förhoppningsvis en framtid"*³⁴, fortsätter han syftande på den 19-åring som blev allvarligt skjuten av polisen vid de våldsamma sammandrabbningarna. Nilsson skriver också att *"det finns lika starka skäl att rida spärr mot det hat som nu väljer fram mot 'de svartklädda' som att fördöma det besinningslösa våldet i Göteborg."*³⁵

Ledarsidan kommenterar också den presskonferens som hölls av två unga kvinnor som representerade nätverket Antifascistisk aktion: *"Terrorism kräver framför allt ömsesidig distans. De unga kvinnorna där framme har samma sterila avstånd till verkligheten som någonsin en EU-kommission. Samma avstånd till de medborgare EU-företrädarna ideligen säger sig vilja förankra sig bland, men inte lyckas. I den kommande konfrontationen mellan dessa båda världar finns två offer; den öppna liberala demokratin och fler skjutna ungdomar."*³⁶

¹⁶ Berner, Joachim: Sverige – Första sidan: "Snart smäller det igen – tyvärr", Expressen, 010617.

¹⁷ Berner, Joachim: Sverige – Första sidan: "Snart smäller det igen – tyvärr", Expressen, 010617.

¹⁸ Berner, Joachim: Sverige – Första sidan: "Snart smäller det igen – tyvärr", Expressen, 010617.

¹⁹ Berner, Joachim: Sverige – Första sidan: "Snart smäller det igen – tyvärr", Expressen, 010617.

²⁰ Berner, Joachim: Sverige – Första sidan: "Snart smäller det igen – tyvärr", Expressen, 010617.

²¹ Berner, Joachim: Sverige – Första sidan: "Snart smäller det igen – tyvärr", Expressen, 010617.

²² Berner, Joachim: Sverige – Första sidan: "Snart smäller det igen – tyvärr", Expressen, 010617.

²³ Ledarredaktionen: "Efter Göteborg", Expressen, 010621.

²⁴ Ledarredaktionen: "Efter Göteborg", Expressen, 010621.

²⁵ Berner, Joachim: "Vi ger inte vika för de enkla svaren", Expressen, 010624.

²⁶ Berner, Joachim: "Vi ger inte vika för de enkla svaren", Expressen, 010624.

²⁷ Berner, Joachim: "Vi ger inte vika för de enkla svaren", Expressen, 010624.

²⁸ Berner, Joachim: "Vi ger inte vika för de enkla svaren", Expressen, 010624.

²⁹ Ledarredaktionen: "En schysst tidning", Expressen, 010725.

³⁰ Ledarredaktionen: "Tragedin i Göteborg", Expressen, 010617.

³¹ Ledarredaktionen: "Tragedin i Göteborg", Expressen, 010617.

³² Ledarredaktionen: "Tragedin i Göteborg", Expressen, 010617.

³³ Nilsson, PM: "Tragedin i Göteborg II", Expressen, 010619.

³⁴ Nilsson, PM: "Tragedin i Göteborg II", Expressen, 010619.

³⁵ Nilsson, PM: "Tragedin i Göteborg II", Expressen, 010619.

³⁶ Nilsson, PM: "Drivbänk för terrorister", Expressen, 010620.

Expressens ledarsida är splittrad i sina ställningstaganden. Samtidigt som tidningen fördömer våldet i vissa artiklar intar den en neutral eller nästan förstående attityd i andra. Ansvaret läggs på demonstrationsledningar och fredliga demonstranter men också på polisen och på toppmöten som sådana. Perspektivet är ibland de våldsamma demonstranternas och ibland ett allmänt samhällsperspektiv.

Göteborgs-Postens Anders Wettergren skriver i sin ledarkrönika den 15 juni att *"Säkerhetsåtgärder tyvärr är nödvändiga"*³⁷ eftersom *"det finns individer och grupper som dyrkar våldet och missbrukar det öppna samhället."*³⁸

Tidningen anser den 18 juni att *"Ansvaret för förstörelsen och den ofred som under några dagar rådde i Göteborg har de vandaler som härjat på gator och torg."*³⁹

Dagen innan skriver Peter Hjärne att *"De som har ansvaret för våldet är givetvis den resande cirkus av kriminella ligister som åker från toppmöte till toppmöte för att förstöra och störa demokratiska organisationers arbete. Men också de som inte både i ord handling tar avstånd från huliganerna bär ett ansvar."*⁴⁰ Tidningens uppfattning att ansvaret för våldsaktiviteterna inte endast ligger på våldsverkarna själva belyses också i Maria Haldestens ledarkrönika där det sägs att *"varje 'fredlig' demonstrant har ett ansvar för att markera mot våldsverkare som deltar i samma tåg. Den som inte gör det är en tyst medlöpare."*⁴¹ till vilka *"även de arrangörer räknas som inte tog chansen att mota bort de maskerade ligisterna. De som länkade vidare till de våldsbenägna gruppernas hemsidor istället för att tydligt ta avstånd från den sortens metoder."*⁴² *"Medlöperiet gör dem i mina ögon medskyldiga till de kravaller som vände upp och ner på min hemstad."*⁴³ anser Haldesten.

Ledarsidan fördömer också de förklaringar till våldsaktionerna som framförts av inblandade eller närstående grupper: *"Andra erbjudna orsaker är att det var än det ena, än det andra som 'blev den tändande gnistan'. Som om det handlat om en tankbil som vält inne i Göteborg och någon sedan varit ovarsam med eld på olycksplatsen."*⁴⁴ *"Ingen skugga ska falla över polisen."*⁴⁵ tycker tidningen. *"De som förstörde Göteborg behövde ingen provokation. De kom hitresande för att förstöra."*⁴⁶ konstateras det samtidigt som man anser att *"polisen måste också kunna rusta sig bättre."*⁴⁷

*"Poliserna i Göteborg har inte provocerat. Polisen har lyckats i sin uppgift att skydda toppmötet och dess deltagare. Vad som däremot kan ifrågasättas, förvisso med facit i hand, är om polisen haft tillräckliga resurser att garantera stadens säkerhet."*⁴⁸ skriver Peter Hjärne angående demonstranternas påståenden om att polisen skulle ha provocerat fram våldet. Peter Hjärne konstaterar också att *"Toppmötesdagarna i Göteborg har med stor tydlighet visat att vi behöver en stark och välorganiserad polis för att skydda viktiga demokratiska organisationer och möten."*⁴⁹

³⁷ Wettergren, Anders: "Öppenhet i slutna stad", Göteborgs-Posten, 010615.

³⁸ Wettergren, Anders: "Öppenhet i slutna stad", Göteborgs-Posten, 010615.

³⁹ Signerat GP 18/6-01: "Alla rättigheter angreps", Göteborgs-Posten, 010618.

⁴⁰ Hjärne, Peter: "Vem provocerar", Göteborgs-Posten, 010617.

⁴¹ Haldesten, Maria: "Tyst medlöpare förtjänar förakt", Göteborgs-Posten, 010619.

⁴² Haldesten, Maria: "Tyst medlöpare förtjänar förakt", Göteborgs-Posten, 010619.

⁴³ Haldesten, Maria: "Tyst medlöpare förtjänar förakt", Göteborgs-Posten, 010619.

⁴⁴ Kilner, Anders: "Öppet angrepp på demokratin", Göteborgs-Posten, 010621.

⁴⁵ Signerat GP 16/6-01: "Låt inte våldet få sista ordet", Göteborgs-Posten, 010616.

⁴⁶ Signerat GP 16/6-01: "Låt inte våldet få sista ordet", Göteborgs-Posten, 010616.

⁴⁷ Signerat GP 16/6-01: "Låt inte våldet få sista ordet", Göteborgs-Posten, 010616.

⁴⁸ Hjärne, Peter: "Vem provocerar", Göteborgs-Posten, 010617.

⁴⁹ Hjärne, Peter: "Vem provocerar", Göteborgs-Posten, 010617.

Göteborgs-Postens ledarsida tar tydligt avstånd från våldsmetoder. Ansvaret för våldsamheterna under de oroliga toppmötesdagarna läggs primärt på de våldsamma aktivisterna och sekundärt på de så kallade fredliga demonstranterna och organisationerna. De senare anses ha haft en medlöparroll i våldsaktiviteterna genom bristande avståndstagande från de våldsamma aktörerna. Polisen anses inte ha någon skuld till att våldsamheter uppkommit men däremot till att på grund av för dålig utrustning och bristande resurser inte ha klarat av att garantera stadens säkerhet utan endast toppmötets. Perspektivet är i första hand göteborgsbarnas men också rättsstatens på ett mer teoretiskt plan.

Göteborgs-Tidningens Susanne Hobohm menar i sin ledarartikel att de europeiska toppmötena håller på att självdö och att *"Blir det bråk här i Göteborg påskyndas den utvecklingen"*⁵⁰ samtidigt som hon konstaterar att det finns *"en kärna av våldsverkare både på höger- och vänsterkanten som vill ha bråk med polisen."*⁵¹ Detta konstaterar hon några dagar före det att kravallerna blir ett faktum.

Fredagen den 16 juni skriver Hobohm att *"Idag är vi jävligt förbannade."*⁵² Förargelsen vänds mot *"ligistgäng som under täckmantel far runt i Europa och ställer till bråk."*⁵³ och Hobohm ger exempel på vad dessa ligistgäng åsamkat göteborgarna för materiella och immateriella skador: *"flera privatbilar förstörda. Fönsterrutor utefter Avenyn och Allén totalkvaddade. Muséerna och butiker stängda."*⁵⁴ samt *"Uppmaning till göteborgarna att hålla sig inomhus."*⁵⁵

*"målet borde ha satts ännu högre: att också garantera göteborgarnas säkerhet"*⁵⁶ skriver Hobohm den 17 juni angående polisens insats under mötesdagarna och anser att polisledningen missbedömt situationen inför toppmötet: *"när det gäller polisens agerande under toppmötet finns många frågor kvar att besvara."*⁵⁷ Några dagar senare går det att på ledarsidan läsa en annan skribent, Johan Karlsson, som skriver: *"Det är möjligt att polisen hade goda grunder för sina tillslag – det återstår att bevisa. Men för polisens buffliga attityd finns inga ursäkter."*⁵⁸, vilket enligt Johan Karlsson lett till att *"Både allmänheten och demonstranter har tappat tron på ordningsmakten och rättsstaten. Det är svårare att reparera än skyltfönstren på Avenyn."*⁵⁹

*"Strängare lag skyddar bara, men löser inte grundproblemet"*⁶⁰ skriver Karl Henrik Sax angående förbud mot maskering i samband med demonstrationståg. Han skriver också att *"Var och en borde rimligen idag känna ett personligt, moraliskt ansvar att ta avstånd från extremgruppernas politik"*⁶¹, adresserat till de cirka 80 organisationer och deras sympatisörer som ingick i Göteborgsaktionen 2001, vars talesmän menat att den uttalat våldsförespråkande gruppen Antifascistisk aktion skött sig under demonstrationerna.

*"Inför demonstrationerna vägrade vissa marschorganisatörer ta avstånd från våldet. Göteborgsaktionen 2001 valde själva icke-våld, men hade inga synpunkter på hur andra demonstrerar. Men så urartade allt och nu, i efterhand, tar alla avstånd. Lite väl sent, va?"*⁶² skriver ledarsidan och ger betyget en geting.

⁵⁰ Hobohm, Susanne: "Fly inte toppmötet", Göteborgs-Tidningen, 010611.

⁵¹ Hobohm, Susanne: "Fly inte toppmötet", Göteborgs-Tidningen, 010611.

⁵² Hobohm, Susanne: "Den svarta fredagen", Göteborgs-Tidningen, 010616.

⁵³ Hobohm, Susanne: "Den svarta fredagen", Göteborgs-Tidningen, 010616.

⁵⁴ Hobohm, Susanne: "Den svarta fredagen", Göteborgs-Tidningen, 010616.

⁵⁵ Hobohm, Susanne: "Den svarta fredagen", Göteborgs-Tidningen, 010616.

⁵⁶ Hobohm, Susanne: "Behövde det bli så här?", Göteborgs-Tidningen, 010617.

⁵⁷ Hobohm, Susanne: "Behövde det bli så här?", Göteborgs-Tidningen, 010617.

⁵⁸ Karlsson, Johan: "En svensk polis tiger", Göteborgs-Tidningen, 010622.

⁵⁹ Karlsson, Johan: "En svensk polis tiger", Göteborgs-Tidningen, 010622.

⁶⁰ Sax, Karl Henrik: "Nya lagar räcker inte", Göteborgs-Tidningen, 010619.

⁶¹ Sax, Karl Henrik: "Nya lagar räcker inte", Göteborgs-Tidningen, 010619.

⁶² Ledarredaktionen: "Betyg på ett toppmöte – Avståndstagandet från våldet", Göteborgs-Tidningen, 010618.

Göteborgs-Tidningens ledarsida befarar redan före EU-toppmötet att våldsamheter kan komma att uppstå då polis och extrema vänstergrupper drabbar samman. När våldet blivit ett faktum fördöms det tydligt och diskuteras företrädesvis ur göteborgarnas och det lokala näringslivets perspektiv. Ansvar för att stadens invånare och företagare drabbades av våldet läggs på de faktiska våldsverkarna men också i viss mån på polisens insatser och på de ansvariga för de demonstrationståg som släppte in maskerade våldsvärkare i sina led.

Sammanfattning

Granskningar av tidningarnas egna policys visar att samtliga fördömer våldet. Men Expressen intar i vissa artiklar en delvis förstående och överslätande attityd.

Samtliga tidningar lägger en viss skuld för att våldsamheterna uppstått på ledningarna för de fredliga demonstrationerna som inte gjort tillräckligt för att förhindra våldsvärkare att delta. Särskilt Aftonbladet betonar de fredliga aktivisternas ansvar. Göteborgs-Posten anser att polisen inte kan ges någon skuld i form av påståenden om att den skulle ha provocerat fram våld, utan enbart såtillvida att polisinsatsen inte uppfyllde målet att garantera stadens säkerhet. Expressen lägger som enda tidning en viss skuld på EU och toppmöten som institution.

Aftonbladet och Expressen lägger störst vikt vid ett samhällsperspektiv i analysen av händelserna, medan Göteborgs-Posten och Göteborgs-Tidningen tenderar att använda ett medborgar- och företagarperspektiv.

NYHETSRAPPORTERINGEN - HUR SKILDRAS VERKLIGHETEN OCH HUR FÖRS DEBATTEN?

Förutom att granska officiella ståndpunkter på ledarsidorna är det intressant att se vilka perspektiv, åsikter och fakta som framträder i andra delar av tidningen. Därvid har vi inte skiljt mellan nyhetsartiklar, debattartiklar och kulturartiklar, eftersom samtliga har betydelse för allsidigheten ur läsarens synvinkel.

Är materialet allsidigt? Ändras inriktning eller fokus över tiden? Vems perspektiv är det som skildras? Vilka får komma till tals?

Aftonbladet

Före:

*"-Vi måste stå emot polisens våld. De tränar inför slaget om Göteborg. ...-Batonger är hårda. ...Bakom sköldar av bildäck ska de rycka framåt mot kravallstaketet för att, som de säger, 'på ett ickevåldsamt sätt genom civil olydnad bryta ner de hinder som finns i vägen mellan EU och omvärlden'"*⁶³

*"Utan att använda våld ska de försöka ta sig in till toppmötet för att göra sina röster hörda. -Det behövs civil olydnad för att visa alla hur odemokratiskt EU är. ...Göteborgs ickevåldsnätverk tror att passivt motstånd är rätt metod för att protestera mot EU. De kommer att motarbeta våldsamheter och gripa in om några andra aktivister blir våldsamma. ..."*⁶⁴

*"...Om polisen i Göteborg vill ha bråk så blir det bråk. Vi kommer att vara rustade. De tillhör Antifascistisk aktion (AFA), en vänsterrevolutionär organisation med flera avdelningar i Sverige, Norge och Danmark. ...-EU är kapitalets instrument. Politikerna försöker skapa en illusion av EU som ett demokratiskt projekt, vilket är absurt. ...-Vi startar inga bråk. Men det finns gränser för vad vi finner oss i. Vill polisen ha strid ska de få den. ...-Vi fruktar för vår säkerhet. Både polisen och nazister kommer att vara efter oss. ..."*⁶⁵

Tidningen lägger stor vikt vid rapporteringen om olika demonstrantgruppers förberedelser inför toppmötena.

Under:

*".....Sent igår kväll valde polisen att offentliggöra bilderna på hur en ensam polisman överfalls och misshandlas av två maskerade demonstranter. Polismannen fördes till Mölndals sjukhus för vård men fick sedan åka hem. -Vi vill visa vad som sker. Vi har en personkrets i Göteborg som inte drar sig för något när det gäller att skada människor, säger Håkan Jaldung, kommenderingschef. ..."*⁶⁶

En anställd i en butik på Avenyn vars fönster krossats med gatstenar skriver i ett brev som publiceras på nyhetsplats: *"...Igår, mitt på ljusa dagen,*

⁶³ Gustafsson, Thomas; Cantwell, Oisín: "Här tränar de inför attacken", Aftonbladet, 010609.

⁶⁴ Gustafsson, Thomas; Cantwell, Oisín: "Vi tänker ta oss in till toppmötet", Aftonbladet, 010609.

⁶⁵ Gustafsson, Thomas; Cantwell, Oisín: "Om polisen vill ha bråk så blir det bråk", Aftonbladet, 010609.

⁶⁶ Olsson, Caroline: "Ensam polis slogs blodig", Aftonbladet, 010615.

slog demonstranterna till mot oss göteborgare. ...De intellektuella förgrundsgestalterna har redan lagt ansvaret på polisen, som sägs ha provocerat demonstranterna. Hur då? Polisen stod ju bara där och avvaktade. ...Att jag skriver denna insändare beror mest på att jag känner mig så hjälplös och kränkt när jag har blivit utsatt för våld från de demonstranter som säger sig förespråka fred och rättvisa. ...”⁶⁷

Under våldsamheterna får de direkt drabbade av våldet komma till tals.

Efter:

” ...Det som hänt i Göteborg är tragiskt och skakande. Men ingen har vågat ifrågasätta bilden av terrorister och huliganer som kravallernas upphovsmän. Ingen har vågat pröva vittnesmål från mängder av demonstranter som tämligen enhälligt hävdar att polisen provocerat fram våldet. ...Rapporteringen har fokuserat polisens version och kompletterat denna så gott som uteslutande med lösryckta uttryck för frustration och knoppande extremism.”⁶⁸

” ...Aftonbladet har pratat med 19-åringens kompisar. –Vi hade tänkt vara med i det fredliga tåget. ...-Vi satt och käkade i Vasaparken. Plötsligt kom det poliser och hästar från alla håll. Vi trodde inte våra ögon. En kompis skrek till polisen att sluta och fick en batong över låret. ...19-åringen dansade senare på gatufesten. När han och hans kompis kom till Vasaplatsen väntade kravallpolis.-Vi hamnade mellan aktivisterna och polisen.

– Plötsligt var vi indragna i stenkastningen. Vi hängde på. ...-Han hade aldrig kastat gatsten innan, vad jag vet. ...”⁶⁹

”...ett tjugotal upprådade kravallpoliser mot oss. Jag blir rädd. De vrålar allt de kan och slår över sköldarna med sina batonger. Sen kommer den första stenen. En timme senare har Ådalen fått sällskap.Hade poliserna inte varit där hade det inte funnits något att kasta sten på. ...Vem ringer man när det är polisen man är rädd för?”⁷⁰

”.....Varje anarkist som tror att polis ska bekämpas med våld göder polisstaten. Det här är inget nytt. Men kombinationen våldsturister och medier gör ändå att talarna på den stora demonstrationen höll brandtal mot polisvåldet utan att med ett ord ta avstånd från de kanske 200 medvetna provokatörerna. ...Det är våldet i sig som är målet. Förstår ni? Dessa stenkastare tror ändå att de är radikala. Om inte varje organisation, varje nättidning som yela.net eller motkraft eller syndikalistblad eller för den delen talare som Per Gahrton FÖRST tar avstånd och försöker isolera dessa aktivister så kommer demokratin att lida. ...Första lärdomen alltså: Ta offentligt avstånd från och isolera dessa våldsfetischister även om de kallar sig antifascister eller anarkister.”⁷¹

Aftonbladets rapportering ger inte utrymme åt förespråkare för frihandel och globalisering, men i övrigt är den relativt allsidig. Före händelserna handlar mycket av rapporteringen om de demonstrerande grupperna ur deras eget perspektiv. I samband med våldsamheterna förflyttas fokus till de

⁶⁷ Gerdås, Mattias, 28 år, säljare på Systembolaget Avenyn Göteborg, ”Svart dag för demokratin”, Aftonbladet, 010616.

⁶⁸ Sjöberg, Lina, doktorand vid teologiska institutionen Uppsala universitet: ”Därför grät min syster”, Aftonbladet – Debatt, 010618.

⁶⁹ Repo, Walter: ”Plötsligt var vi indragna i stenkastning”, Aftonbladet, 010617.

⁷⁰ Hansson, Bob: ”En poet i Göteborg”, Aftonbladet – Kultur, 010621.

⁷¹ Ehrenberg, Johan: ”Nederlaget i Göteborg. Och hoppet”, Aftonbladet – Kultur, 010618.

drabbade, och efteråt handlar mycket av materialet om kritik av såväl polisens som de demonstrerande organisationernas agerande. Aktivister, poliser och drabbade göteborgsbor får samtliga komma till tals.

Expressen

Före:

Mikael Wiehe intervjuas med anledning av hans förestående publicering av en specialskriven hyllningssång till vänner från gatorna i Malmö, Seattle och Prag: ”...Wiehe oroar sig inte särskilt för våldsamheter och tror att det går att genomföra fredliga demonstrationer. –Våld ska man bara ta till i allra, allra yttersta nödfall. Jag hoppas också att polisen tar sitt ansvar. Jag var med i Malmö och såg med egna ögon hur polisen överföll folk. ...”⁷²

”I Danmark klagade i går ”Antifascistisk Aktion” att gruppen med alla medel ska försöka stoppa EU-toppmötet i Göteborg. En talesman för rörelsen säger ... att demonstranterna kommer att ha vadderade kläder och ishockeyhjälmarna som skydd mot den svenska polisens batongslag. Svenska poliser är enligt talesmannen ’vana att slå även fredliga demonstranter’. Själva kommer de dock inte att ha någon anfallsutrustning, sade han. Men han uteslöt inte att det blir våldsamma sammandrabbningar med polisen.”⁷³

Under:

”Polismästaren Håkan Jaldung anser inte att insatsen igår var för kraftig. Däremot väl avvägd och väldigt nödvändig. –Annars hade vi haft en situation idag som vore utomordentligt besvärlig, säger han. Själva roten till kravallerna i Vasastan igår var att polisen på förmiddagen slog en järnring kring Hvitfeldtska gymnasiet. De inhysta demonstranterna som gick med på att visiteras fick gå, medan de som vägrade greps för överträdelse av myndighetsbud. ...”⁷⁴

”...’Ingen kommer en centimeter innanför avspärrningarna’, var polisens förhållningsorder. I nästa ögonblick travade ett tiotal hästburna poliser rakt in i folkmassan och därmed gick startskottet för kravallerna. Med hjälp av uppräckta gatskyltar bröts gatstenar upp som slungades mot polisen. ... –De som bråkar är rötägg som förmodligen inte tillhör någon särskild organisation, säger Gustav Fridolin, talesman för Grön ungdom. Grön ungdom hade igår kväll ett 20-tal medlemmar på skolan, och själv har Fridolin full förståelse för att aktivisterna retat upp sig på polisens blockad av lokalerna. ... –Det är klart att de blir arga när de inte kommer åt sin mat. ...”⁷⁵

⁷² Sundvall, Maria: ”Wiehe tar ton mot EU-toppmötet”, Expressen - Nöje, 010606.

⁷³ Klint, Lars: ”Vi ska försöka stoppa toppmötet”, Expressen, 010609.

⁷⁴ Öfwerström, Mats: ”Polismästaren: Den här insatsen var väldigt nödvändig”, Expressen, 010615.

⁷⁵ Wennerberg, Jacob; Öfwerström Mats: ”Här står slaget om Göteborg. Unga hämnades för stormningen på Hvitfeldtska”, Expressen, 010615.

Antagandet i ovanstående artiklar tycks vara att polisen genom sitt agerande bär skulden för att våldsamheterna uppkommit, vilket därmed skulle ursäkta demonstranternas våldsamma beteende.

*"För ett ögonblick fångas jag mellan ridande poliser och maskerade demonstranter uppe vid Götaplatsen. Demonstranterna angriper hästarna, och polisen svarar med att driva dem tillbaka.....Demonstranterna har klagat över att de inte får komma till tals, de har efterlyst en dialog om globaliseringen och framtidens EU. ... Argumenten bemöts med stenar. ... Jag trodde först att politiken var deras mål och våldet deras olyckliga medel. Det är tvärtom. Stenkastandet och ruscherna upp och ned för gatan är målet och politiken är medlet för att få syssla med det. ... Demonstranterna är ute och provocerar polisen, och journalisterna vill se kravaller, inte debatter. ..."*⁷⁶

Ovanstående debattartikel är en av de få artiklar bland de granskande där en globaliserings- och frihandelsförespråkare får komma till tals.

Efter:

"På Göteborgs central träffar jag Per Gahrton. Medan vi hälsar kommer Mikael Wiehe förbi och säger att han vill bli intervjuad. ...Gahrton försvinner in i stationsbyggnaden. ...Jag anser mig ha rätt, eller kanske till och med skyldighet, att kritisera dem för vad de säger. ...

- När statsministern säger att våldet på Avenyn inte har med politik att göra har han i högsta grad fel. Många av de maskerade är anarkister. De har en politisk ideologi. Jag är inte enig med dem, har aldrig varit det. Men att säga att de bara är ute efter att förstöra är att göra det enkelt för sig. ...Wiehe talar om en 'synliggjord vrede', en frustration som exploderar i våld på Avenyn.

- Är inte nyliberaler de verkliga huliganerna?...

- Det är i det sammanhanget jag säger: Vad är ett krossat bankfönster mot ett skövlat folkhem?...

*Jag tycker inte att frågan kan ställas på det sättet. Men det är viktigt att den får ställas ..."*⁷⁷

Ingen kritisk fråga ställs av journalisten till Mikael Wiehe. Inte heller någon journalistiskt kritisk granskning av det som sagts lyfter journalisten fram.

*"AFA [Antifascistisk aktion] har i många år stått för en mängd våld, sabotage och trakasserier. Inte bara mot polis utan kanske främst mot sina politiska meningsmotståndare. ... Om kravallerna medfört något positivt så är det nog just detta, att de på ett utmärkt sätt illustrerat de krafter som är i rörelse inom den anarkistiska, autonoma vänstern. ...För det var inte demonstrationer som spårade ur, om nu någon fortfarande tror det. Det var väl planlagda målmedvetna upplopp. ...Vad är då Afa? Organisationen är en del i ett löst nätverk av mer eller mindre tillfälliga grupper som agerar med den direkta aktionen som medel. ...Afa ser sig själva som en elit som har rätt att gå före och med våld driva igenom sin vilja utifrån sin egen högst personliga uppfattning om vad som är rätt eller fel. Härvidlag liknar de i mångt och mycket sina antagonister på extremhögerkanten."*⁷⁸

Ovanstående debattartikel är skriven av Anna Lena Lodenius, forskare och journalist som studerat den så kallade antifascistiska rörelsen under 1990-talet.

⁷⁶ Norberg, Johan: "EU måste bli mer kapitalistiskt", Expressen – Tredje sidan, 010616

⁷⁷ Svensson, Per: "När vreden blir synlig. Per Svensson tar tåget tillbaka till Malmö med Mikael Wiehe", Expressen, 010619.

⁷⁸ Lodenius, Anna-Lena: "Anna Lena Lodenius om vänsteraktivister som liknar högerextremister. Akademikerbarnens våldsamma kamp.", Expressen – Tredje sidan, 010621.

⁷⁹ Frigyes, Paul: "Pressad konferens. Paul Frigyes duckar för Antifascistisk Aktions adrenalinkickar.", Expressen, 010620.

"En bukett mikrofoner mot två flickor utan namn på podiet. Inga ansiktsmasker, kameror förbjudna. ... Det här var dagarna efter det att mediernas förälskelse i de unga autonoma vänts till sin motsats. Vem har vi egentligen delat bädd med?

*'Ni slår mot oskyldiga. Förstör för miljoner. Vad tror ni att ni vinner – sympati? Så här började Baader-Meinhof!' ... 'Vi stödde det som skedde. Polisen provocerade oss. Våld i självförsvar är OK. McDonald's och banker är imperialistsymboler, deras rutor får krossas. Vi dansade.' ... I den mån adrenalinkickar utgör AFA-aktivisternas bränsle blev detta en av dem. Hatade men alltjämt uppvaktade av pressen cementeras utanförskapet, gruppgemenskapen, revolutions-romantikens heta brygd forslar i artärerna."*⁷⁹

Extrema våldsverkare får här komma till tals. Man vet egentligen inte hur stor gruppen är som företrädarna påstår sig representera. Någon kritisk granskning av åsikterna finns heller inte med i rapporteringen.

I artikeln *"Han gick dit för att dansa. Här är historien om Martin, 19, som sköts ner av polisen under kravallerna"* står det att läsa att *"Martin, 19, gick ut för att dansa. En timme senare skjuts han ned inför vänner och tv-kameror, sedan han har kastat gatsten mot polisen. ...-Nu törs du inte komma längre, din fege jävel! Polismannen som yttrar orden har sin pistol riktad rakt mot Martin, 19. ...Alla tänkbara politiska fraktioner och rörelser befinner sig på Göteborgs gator: miljöpartister, fältbiologer och ickevåldsgrupper blandas med anarkister, syndikalister och ungdomar som bara hänger på stan för att se vad som händer. Gatorna brinner. Mitt i denna förvirring befinner sig Martin. Mycket snart kommer han och hans kamrater att utmålas som ligister i medierna."*⁸⁰

*"-Jag vill ge en blomma till alla som känt rädsla de här dagarna. Och då menar jag även polisen. ... Göteborgsaktionen 2001 demonstrerade för demokratiska rättigheter på Gustav Adolfs torg i går kväll. ...Hon är syster till den aktivist som skottsbadades i buken av en polismans skott på Vasaplatsen under kravallerna för snart två veckor sedan. Hon påannonserades som 'en mycket stolt syster till (19-åringen)'. ...- Jag har en hälsning till er från min far. Han vill att ni alla ska veta att familjen i stort fördömer allt våld. ..."*⁸¹

Åsiktsmässigt är Expressens rapportering relativt ensidig. Endast undantagsvis får förespråkare för globalisering eller EU komma till tals. Händelserna skildras företrädesvis ur demonstranternas perspektiv. Demonstranter – även våldsamma – får komma till tals, liksom poliser, politiker och sakkunniga. Efter våldsamheterna börjar vissa tendenser till romantisering av våldet uppträda.

⁷⁹ Frigyes, Paul: "Pressad konferens. Paul Frigyes duckar för Antifascistisk Aktions adrenalinkickar.", Expressen, 010620.

⁸⁰ Mildner, Anders: "Skotten i Göteborg. Han gick dit för att dansa. Här är historien om Martin, 19, som sköts ner av polisen under kravallerna", Expressen, 010620.

⁸¹ Lindquist, Magnus: "En blomma för ett liv i fred. Skottsbadade 19-åringens syster mötte polisen", Expressen, 010627.

Göteborgs-Posten

Före:

”...Sedan den 7 maj har kriminalkommissarie Göran Nordenstam och fem av hans poliskollegor kuskat runt i landet och träffat representanter för 65 organisationer som alla har anmält sitt intresse för att demonstrera under EU-toppmötet. ...-Vi har fått höra vad de uppfattar som provokativt, som ridande poliser och polishundar. Vi tar därför bort polishästarna så långt det är möjligt. Demonstranter ska inte behöva uppfatta hästarna från tåget, lovar Göran Nordenstam. Polisen å sin sida har bitt organisationerna om hjälp för att slippa maskerade demonstranter. Hittills har Nätverket Göteborg 2001, där bland annat kpml(r) ingår, förbjudit maskerade ungdomar i sitt tåg. Andra demonstrationståg rekommenderar sina deltagare att inte uppträda maskerade. ...Efter de möten som de haft med organisationerna lägger polisen stort ansvar på demonstrationsledningen för att undvika våld. Ledningen får säga till den demonstrant som bär med sig icke-önskvärda saker i tåget. ...”⁸²

”Mitt bland alla EU-motståndare som flockas i Göteborg finns det också demonstranter för EU. Till dem hör organisationen unga européer som arbetar för ett federalt Europa, ett Europas Förenta Stater. –Federalism måste vara Sveriges mest missförstådda begrepp ...suckar 21-årige Stein Ramstad, ordförande för Unga européer i Göteborg.”⁸³

”...När Peter Hjärne sätter sig tillrätta vid datorn, behöver han inte vara rädd för att få en batong i huvudet, eller att bli bussad ut ur staden. Den anonyme demonstranten är i vissa avseenden mycket mer utsatt än den välkände publicisten. ...Ibland krävs det också fysiskt mod av demonstranterna. De rör sig i ett offentligt rum, där rättsväsende och polis konkret och handfasta reglerar verksamheten. Demonstrationer kan urarta, bli våldsamma, eller bemötas med polisvåld. Gatan som forum för yttrandefrihet riskerar att sammanfalla med gatan som stridszon mellan beväpnade poliser och demonstranter.”⁸⁴

I rapporteringen före händelserna presenteras ett flertal olika perspektiv, och det märks att tidningen anstränger sig för att ge en allsidig bakgrund inför toppmötesdagarna.

Under:

”ÖVERROCK. Nätverket Göteborgsaktionen är på offensiven och delar ut broschyrer 'för ett annorlunda Europa' och ger i den några rejäla kängor åt dagens EU: 'Vi vanliga människor ska finna oss i att vår frihet minskar och kontrollen av oss ökar.' Men när GP gör en sväng till Göteborgsaktionens stora logement på Hvitfeldtska – inte för att prata med demonstranter, utan med vaktmästaren – kommer en husvård springande och meddelar att någon från Göteborgsaktionen bör delta om GP vill intervjua demonstranter. Sådana 'överrockar' är ett klassiskt sätt att se till att folk inte säger fel saker till journalister. 'Kontrollen av oss ökar...' Så egendomligt.”⁸⁵

⁸² Wettre, Karin; Alvenby, Elisabeth: "Polisen satsar på hjälpsamhet", Göteborgs-Posten, 010607.

⁸³ Thorpenberg-Paulsson, Eva: "Flaggor för ett federalt Europa", Göteborgs-Posten, 010611.

⁸⁴ Åmark, Klas: "Gatan blir den vanliga människans ledarsida", Göteborgs-Posten - Kultur, 010613.

⁸⁵ Wedel, Kristian; Alvenby, Elisabeth: "Hur var det nu med öppenheten", Göteborgs-Posten, 010614.

*"...-Vi kan inte acceptera att EU-mötet förvandlats till en polisexcess i våld, hade Tord Björk från Göteborgsaktionen sagt där i talarstolen.Bland åskådarna som sökte skydd i stadsbiblioteket fanns Malin Axelsson som demonstrerat mot Bush dagen innan och varit på Götaplatsen. –För jävligt, sa hon om stenkastarna och skanderade som de andra: Sluta kasta sten! Nathan Messer från Storbritannien stod bredvid. Han hade rest till Göteborg för att demonstrera mot Bush. –Men inte på det här sättet! Så märkligt. När sådant här händer i Storbritannien är det alltid polisen som börjar. Inte alls som här."*⁸⁶

Här märks att tidningen strävar efter en kritisk rapportering om demonstranternas agerande. De våldsamma demonstranterna får inte komma till tals.

Efter:

*"Göteborgsaktionen 2001 skulle tagit klart avstånd från stenkastarna och haft tränade demonstrationsvakter. Så kunde våldet vid EU-toppmötet i Göteborg ha förhindrats, hävdar Per Herngren. Han har lång erfarenhet av icke-våldsaktioner och genomför utbildningar i ämnet. I dag är Per Herngren framförallt aktiv i plogbillsrörelsen. – Genom att släppa in de stenkastande aktivisterna i sina led fick man funktionen att legitimera våldet. Utan de andra grupperna i Göteborgsaktionen hade dessa aktivister varit isolerade, utan möjlighet att genomföra våldsaktioner, säger han.Örjan Bergsten är presstalesman för Göteborgsaktionen. Han har ingen förståelse för Per Herngrens kritik och anser att organisationen tagit det ansvar som krävts....Han säger att Göteborgsaktionen haft icke-våld som grundprincip och att organisationen inte haft anledning att tvivla på till exempel Afas intentioner vid EU-mötet. ...Örjan Bergsten anser att det inte varit organisationens uppgift att agera polis och lyfta ut aktivister ur demonstrationstågen, så länge de demonstrerat fredligt."*⁸⁷

Tidningen släpper här fram kritiska åsikter rörande händelserna som skakat Göteborg. Den som kritiserar ges också möjlighet att bemöta kritiken.

*"Hvitfeldtska gymnasiet är vandaliserat för miljonbelopp.-Det här är väldigt tungt för personal och elever med en skändad skola, säger Christer Holmström. Exakt hur mycket det kostar att återställa skolan i det skick det var i tidigare är det i dagsläget ingen som vet. –Men det handlar om miljonbelopp, säger Bertil Lindblad, teknisk chef och säkerhetschef på Göteborgs stads Utbildning. Kostnaderna för skadegörelsen kommer, enligt Lars Olov Lernberg [skolchef i Göteborg], att skötas centralt i kommunen."*⁸⁸

Göteborgs-Postens nyhetsrapportering är den i särklass mest omfattande bland de granskade tidningarna. I allt väsentligt är den allsidig, även om de våldsamma demonstranterna kommer till tals i relativt liten omfattning – i synnerhet under den senare delen av den granskade perioden. Rapporteringen är saklig och förändras inte nämnvärt över tiden. Det går inte att peka ut något särskilt perspektiv som dominerande. Tidningen har dessutom satsat på publicering av ett brett urval av insändare om händelserna i Göteborg.

⁸⁶ Burell, Hans; Grahn, Marie; Wettre, Karin; Nygren, Per: "Den svarta fredagen. Kaos och skräck när polis och ligister drabbade samman", Göteborgs-Posten, 010616.

⁸⁷ Svensson, Peder: "Våldet kunde ha förhindrats", Göteborgs-Posten, 010619.

⁸⁸ Berglund, Conny: "Stor förstörelse på Hvitfeldtska gymnasiet", Göteborgs-Posten, 010618 Göteborg, Göteborgs-Tidningen – Debatt, 010608.

Göteborgs-Tidningen

Ett betydande antal artiklar har publicerats i identisk form i Göteborgs-Tidningen och Expressen, men det finns också skillnader som är intressanta.

Före:

*"...-Vi hoppas att Göteborg ska bli Skandinaviens Seattle, säger Vegard Velle från Norge som är en av initiativtagarna. ...-Vi vill inte att världen skall få se leende toppolitiker i Göteborg. Vi vill att världen ska få se protester. ...Något tillstånd för aktionen har man inte fått. –Men vi accepterar inte att toppolitikerna skyddar sig bakom poliskedjor, säger Vegard Velle. ..."*⁸⁹

Tidningen befarar i sin nyhetsrapportering att våldsamheter kommer att uppstå under toppmötet.

*"Toppmötet i Göteborg blir också ett tillfälle då demonstranter passar på att visa sitt missnöje. Bland dessa hittar vi vanliga fredliga människor som vill uttrycka sin åsikt men också våldsverkare som helt enkelt vill ställa till bråk. Självklart måste vi skydda oss mot dessa. ...För Företagarnas Riksorganisation är det självklart att regeringen bör ge ersättning till de drabbade företagarna. ...I Göteborg kan företag tvingas stänga under mötesveckan och permittera personal. ..."*⁹¹

*"–Slänger de gatsten och brandbomber genom fönstren så får jag betala det själv, säger den orolige skräddaren. ...-Jag är orolig, säger han. Slänger man gatsten mot rutan så krossas den. Sedan är det fritt fram att slänga in en molotovcocktail och så börjar det brinna i lokalen. Men slänger man gatstenar mot de här skivorna så studsar de tillbaka. Och bakom skivorna kommer Sven Lindhe att jobba på som vanligt. –Det måste jag ju göra, det är min inkomst. Och jag hoppas verkligen att Göteborgsandan segrar och att det blir lugnt. Men man vet inte."*⁹²

Tidningen låter i betydande utsträckning Företagarnas Riksorganisation och butiksägare, grupper som påtagligt påverkas av toppmötena, komma till tals.

*"... De kräver ett öppet och fritt Europa. Men någon större öppenhet rådde inte bland de EU-demonstranter som flyttade in på Schillerska och Hvitfeldtska gymnasiet igår kväll. Packade med sovsäckar, väskor, och regler som ska bli plakat, droppade de in på skolorna, en efter en. Men när GT ville komma in för att prata med demonstranterna var det tvärstopp. Bovärdarna vägrar släppa in utomstående, förbjuder fotografering och hänvisar istället till olika presskontakter. Och demonstranterna själva vill inte prata. ..."*⁹²

Rapporteringen om demonstranternas förberedelser är ifrågasättande.

⁸⁹ Wångersjö, Mats: "Tusentals aktivister utmanar polisen: Göteborg blir ett nytt Seattle", Göteborgs-Tidningen, 010608.

⁹⁰ Almgren, Gunilla, 1: e vice ordförande Företagarnas Riksorganisation Göteborg; Karlsson, Jens, Chefsjurist Företagarnas Riksorganisation

⁹¹ Lidén, Björn: "Han bommar igen", Göteborgs-Tidningen, 010611.

⁹² Almqvist, Heléne: "Demonstranter slår järnring runt sig själva" Göteborgs-Tidningen, 010613.

Under:

”EU-motståndarna skrämmer bort andra demonstranter. Det menar Lisa och Björn Björklund, EU-anhängare som vill - men inte vågar - demonstrera. –De har ju sagt att de kan ta till våld, säger Lisa Björklund, 21. ...Hon tycker att EU-motståndarna får för mycket uppmärksamhet. Och att våldsamma grupper skrämmer bort alla andra. –Jag tror att många göteborgare är för EU men de vågar inte gå ut och säga det, säger Lisa Björklund. ...Moderata ungdomsförbundet, Muf, som också är för EU, har beslutat att inte demonstrera imorgon. –Vi diskuterade att ha mycket folk i Göteborg i helgen, men jag vill inte ta det ansvaret, säger Tove Lifvendahl, ordförande. ...”⁹³

”Deras butiker, kontor och restauranger slogs sönder vid kravallerna. Nu går företagarna vid Avenyn till angrepp mot polisen. –Hur kunde de missbedöma situationen så, undrar Bo Ribbenholt, ordförande i Företagarföreningen Avenyn. ...–Man sket i oss. Polisen stannade till vid Engelbrektsgatan istället för att köra bort dem...Han tycker att poliserna var för få – och för passiva. –De gjorde ingenting. Vi fick inte det skydd vi behövde. –Om de hade försökt, men de försökte inte ens. Vi kände oss helt övergivna. ...Men polisen slår ifrån sig kritiken. –Jag håller inte med om det här, säger Bengt Staaf, informationsansvarig på Göteborgspolisen. –Polismännen har gjort så gott de kunnat. Det är inte lätt att skydda sig mot gatsten. ...”⁹⁴

Meningsmotståndare till demonstranterna och handlare får möjlighet att uttrycka sina åsikter i tidningen.

Efter:

”Två dagar före kravallerna i Göteborg fick polisen tag i listan över huliganernas attentatsmål i Göteborg. Men de utpekade företagen informerades aldrig. –Jag kan inte svara på varför, säger Bengt Staaf på Göteborgspolisen. ...En kontroll med fyra av företagen visar att inget av dem blivit varnat av polisen, trots att hoten blev kända redan på tisdagen.”⁹⁵

”...–Vi tar inget ansvar för innehållet i de hemsidor vi har länkar till, säger Tord Björk, Göteborgsaktionen. Var det ett misstag att ha med AFA i ett nätverk för ickevåldsdemonstranter? ...–de uppträdde också korrekt i lördagens stora demonstration och vi har i alla fall ingen bekräftelse på polisens uppgifter om att det fanns vapen, gatstenar eller påkar i den här gruppen. Hur vet ni det? –Vi gick runt i gruppen och vi såg i varje fall inga påkar eller andra vapen...Varför tillät ni dem demonstrera maskerade? –Vi har sagt till alla organisationer att vi helst såg att de uppträdde utan maskering, men har inte förbjudit det eftersom svenska lag tillåter det. Anders Svensson menar att det är polisens aktion mot Hvitfeldtska som blev den tändande gnistan i Göteborg. ...”⁹⁶

⁹³ Almqvist, Heléne: ”De vill demonstrera – men vågar inte! EU-anhängarna skräms bort av motståndarna”, Göteborgs-Tidningen, 010614.

⁹⁴ Almqvist, Heléne: ”Avenyns företagare kritiska mot polisen”, Göteborgs-Tidningen, 010616.

⁹⁵ Öfwerström, Mats: ”Polisen hemlighöll lista över attentatsmål”, Göteborgs-Tidningen, 010620.

⁹⁶ Nilsson, Ingemar: ”Rätt att AFA fick vara med” Göteborgsaktionen vägrar ta avstånd från organisationen bakom vandalismen”, Göteborgs-Tidningen, 010618.

Göteborgs-Tidningens nyhetsrapportering kan sägas vara relativt allsidig och ger mer utrymme åt kritisk granskning än systertidningen Expressen. Olika grupper som berörts av våldet får komma till tals. Perspektivet har i stor utsträckning varit göteborgarnas och företagarnas. Rapporteringens inriktning har inte nämnvärt förändrats över tiden.

Sammanfattning

Göteborgs-Posten har den mest allsidiga rapporteringen av de granskade tidningarna. Göteborgs-Tidningen och Aftonbladet är också relativt allsidiga, även om i synnerhet Aftonbladet ger alltför lite utrymme åt förespråkare för globalisering. Expressen ger ett relativt ensidigt intryck genom att huvudsakligen rapportera ur ett demonstrantperspektiv.

Inget särskilt perspektiv dominerar Göteborgs-Postens rapportering om våldsamheterna, medan Göteborgs-Tidningen framför allt utgår ifrån göteborgsbarnas och företagarnas situation. Aftonbladets perspektiv förändras över tiden och innefattar de demonstrerande grupperna, de direkt våldsdrabbade och samhället i stort.

Generellt sett får representanter för ett brett urval grupper komma till tals, med undantag för att demonstranternas meningsmotståndare, till exempel förespråkare för EU och globalisering, endast i liten utsträckning syns till.

Hos Expressen märks till skillnad från övriga granskade tidningar en tendens över tiden att börja romantisera våldet i vissa avseenden.

SLUTORD

Efter medias kraftfulla fördömande av nynazistiska och fascistiska våldsmetoder kan vi förvänta oss både hårda ord och djuplodande granskning i samband med upplöppen i Göteborg. Tyvärr visar vår granskning att detta endast delvis blev fallet. Ändå agerar i båda fallen hänsynslösa våldsverkare.

Det tycks som om en del av den mediala bilden är förklarande, ursäktande och romantiserande till sin karaktär snarare än våldsfördömande. I synnerhet gäller detta Expressen. Våldet som sådant tycks inte vara ett tillräckligt kriterium för fördömande. Det spelar också roll i vilken mån våldsverkarna har fredliga meningsfränder.

Av ledarsidor förväntas en viss konsekvens i ställningstaganden till grundläggande samhällsfrågor, och det är därför förvånande att Expressen inte i samtliga ledarartiklar visar en konsekvent hållning mot politiskt våld.

Våra dagstidningar fyller också en viktig funktion som forum för den öppna samhällsdebatten. Läsaren förväntar sig att få läsa ett allsidigt material som avspeglar betydelsefulla åsiktsriktningar i samhället. I det aktuella fallet innebär det att nyhetsrapportering och debattsidor ska ge utrymme åt olika sidor i debatten kring frihandel och globalisering. Demonstranternas åsikter blir framför allt intressanta när de ställs mot argument från företrädare för andra ståndpunkter, men detta hör till undantagen i de undersökta tidningarna. I synnerhet Expressen och Aftonbladet ger väldigt lite utrymme åt demonstranternas meningsmotståndare.

Media borde inte på bekostnad av den granskande journalistiken och den öppna samhällsdebatten agera som reklampelare för våldsextremister och deras åsikter. Detta kan visa sig vara dyrbart för den öppna dialogen. Våld som uttryckssätt är inte acceptabelt i ett rättssamhälle. Lika lite är det rimligt att ge utrymme i pressen åt åsikter utifrån mängden våld som de förknippas med.

Sammanfattningsvis kan sägas att det är förvånande att fördömande av våldsverkare och kritisk granskning av extrema grupper inte fått större utrymme i samband med demonstrationerna.

BILAGA: fakta

Kostnader:

Butikernas och restaurangernas kostnader i samband med Göteborgskravallerna uppgick enligt svensk Handel och Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare (SHR) preliminärt till närmare 45 miljoner kronor ⁹⁷:

Förlorad försäljning:	30-35 miljoner kronor
Skador:	5 miljoner kronor
Extra säkerhetskostnader:	0,5 miljoner kronor
Lönekostnader:	3-4 miljoner kronor

Tisdag 12 juni:

- Attac och Göteborgsaktionen 2001⁹⁸ öppnar sitt gemensamma kampanjkontor.
- Demonstranter flyttar in till Hvitfeldtska gymnasiet, den första skola som öppnas för boende tillhandahållen av Göteborgs Kommun.
- Tältlägret som Göteborgs ickevåldsnätverk byggt upp utanför Svenska Mässan rivs ner av polisen.
- Fem danskar grips i en lägenhet i Göteborg. Slangbomber och smörsyra hittas.

Onsdag 13 juni:

- Order om husrannsakan på Hvitfeldtska gymnasiet tas på kvällen av åklagare Magnus Bohlin.

Torsdag 14 juni:

- Polisen ringar in Hvitfeldtska gymnasiet. Kommenderingschef Håkan Jaldung är ansvarig för beslutet.
- Toppmöte mellan EU och USA pågår under denna dag. Amerikanske presidenten George W Bush anländer till Göteborg.
- Demonstration mot USA under parollen "Bush not welcome."
- Forum 2001 Göteborg, det fria ordets festival, börjar.

Fredag 15 juni:

- EU-toppmötet börjar och pågår till och med lördagen den 16 juni.
- Anti-EU-demonstration arrangerad av Göteborgsaktionen 2001.
- Manifestation mot EU-medlemskapet och EMU arrangerat av Nätverket Göteborg 2001.⁹⁹
- Olaglig anti-EU-aktion. Ett par grupper, däribland italienska Ya Basta och Göteborgs ickevåldsnätverk gör ett försök att ta sig in på Mässan, där toppmötet pågår.
- Olaglig manifestation arrangerad av organisationen Reclaim the City.
- Demonstranter och polis drabbar samman på Avenyn i centrala Göteborg med resultatet att butiker och restauranger längs gatan vandaliseras samt att tre aktivister skottskadas då polisen öppnar eld. Poliser blir allvarligt skadade av gatsten mot huvud och kropp.

Lördag 16 juni:

- Demonstration på Järntorget mot polisvåldet.
- EU - kritisk demonstration arrangerad av Göteborgsaktionen 2001.
- Polistillslag mot Schillerska Gymnasiet på kvällen.

⁹⁷ Malmund, Dick: "Så mycket kostade Göteborgskravallema", Svensk Handel – Pressmeddelande, 010706.

⁹⁸ Göteborgsaktionen 2001: Ett nätverk i vilken ett 80-tal organisationer och folkrörelser från hela Europa ingick. Parollema var : "Nej till EMU", "Nej till EU:s utveckling mot ett Europas Förenta Stater, "Nej till fästning Europa" och "Nej till militarisering av EU". Ett axplock av de 80-talet organisationer som ingått i nätverket: Antifascistisk Aktion (AFA), Fältbiologerna, Gatans parlament, Globalisering underifrån, Göteborgs ickevåldsnätverk, Miljöförbundet Djurens Vänner, SAC - Syndikalisterna, Svenska Fredskommittén, Ya Basta.

⁹⁹ Nätverket Göteborg 2001: Politiska partier och andra demokratiska och icke rasistiska organisationer som är motståndare till svenskt medlemskap i EU och EMU ingår i nätverket, däribland Folkrörelsen Nej till EU, Grön Ungdom, KPML (r), Miljöpartiet, Ung Vänner, Vänsterpartiet. Huvudparollerna under demonstrationen var "Sverige ut ur EU", "Nej till EMU", "Nej till Schengensamarbetet" och "Nej till militariseringen i EU".





10329 Stockholm

Telefon: 08-762 7700 • Fax: 08-762 7777 • www.svenskhandel.se

Besök: Blasieholmsgatan 4B